

IZVJEŠTAJ O AKTIVNOSTIMA EKO FORUM-a za period mart 2020. – mart 2021.g.

Glavna odrednica rada u proteklom periodu je bila pandemija COVID-19, koja se rasplamsala u martu 2020.g. i koja je odredila način rada i količinu aktivnosti svih, pa tako i našeg udruženja. Uvedena ograničenja kretanja, policijski sat i zabrana okupljanja su diktirale i naš način rada pa se u tom periodu uglavnom obavljala preko interneta i elektronskom komunikacijom.

Redovna godišnja skupština održana je 09.3.2020. godine u Sali Gradske biblioteke Zenica. Na Skupštini su prezentirani i usvojeni izvještaj o radu za period mart 2019 - februar 2020, finansijski izvještaj za 2019. godinu, kao i plan rada za 2020. godinu. Nakon čitanja, izvještaj o radu kao i finansijski izvještaj su dati na diskusiju a potom i na usvajanje i isti su jednoglasno usvojeni. Dokumenti su dostupni javnosti na web stranici Udruženja.

Tokom izvještajnog perioda održane su ukupno 4 sjednice Upravnog odbora i to 14.05., 27.05., 07.07., te 11.11.2020.g., a mimo ovoga održavani su i konsultativni sastanci pojedinih članova međusobno kada su bile u pitanju konsultacije u vezi izrade projekata i dogovori oko daljnjih aktivnosti.

Sredstva za aktivnosti udruženja obezbijeđena su realizacijom projekata, donacijama gradonačelnika i iz članarina. Udruženje je u izvještajnom periodu koristilo bez naknade prostorije u vlasništvu grada Zenice, uz plaćanje režijskih troškova. Projekti su nam omogućili da od maja 2020. zaposlimo dvije osobe na određeno, na puno radno vrijeme, a plate i doprinosi za njih obezbijeđeni su u potpunosti iz budžeta projekta.

1. Realizacija projekata

1.1. Inkluzivni dijalog s biznisom – Peace Nexus

Projekat "Inclusive dialogue with business to develop solutions to local peacebuilding challenges" Eko forum realizuje uz podršku PeaceNexus Foundation Switzerland. Partneri u projektu su Grad Zenica, ArcelorMittal Zenica, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, Federalna uprava za inspeksijske poslove, Institut "Kemal Kapetanović" i Federalni hidrometeorološki zavod. U sklopu nastavka realizacije ovog projekta održani su sastanci video-linkom 28.09.2020.g. (Eko forum Zenica – Peace Nexus), 14.12.2020.g. takođe video-linkom na Institutu "Kemal Kapetanović" (EF, Institut, GU Zenica, FMOIT, Peace Nexus) te 05.04.2021.g. u sali GU Zenica kao završna sesija svih učesnika na kojoj je usaglašen i potpisan sporazum o uspostavljanju Zeničke grupe za ekološki dijalog. U izvještajnom periodu nije bilo finansijskih prihoda iz ovog projekta.

1.2. Građanski monitoring realizacije KEAP ZDK

U okviru projekta "Eko BiH", finansiranog sredstvima Evropske unije, Eko forum Zenica je tokom 2020. godine započeo realizaciju projekta "Građanski monitoring realizacije KEAP ZDK". Cilj projekta je bio da se omogući i ojača aktivno učešće javnosti u monitoringu dosadašnje realizacije Kantonalnog Ekološkog Akcionog Plana (KEAP) Zeničko-dobojskog kantona (ZDK) za period 2017.-2025. g. Rezultati projekta su: Alternativni izvještaj o implementaciji KEAP ZDK tokom prve 3 godine s preporukama za eventualne izmjene i dopune KEAP ZDK 2017-2025, te uspostavljen i operativan mehanizam međusektorske saradnje OCD i organa vlasti za praćenje realizacije KEAP ZDK 2017-2025. Projekat je realiziran od 1.1. do 31.12.2020. godine.

Počevši od maja 2020.g. su intenzivirane aktivnosti na prikupljanju i obradi podataka i ova faza je trajala do 01.10. kada se pristupilo tehničkoj obradi, kompletiranju i konačnoj grafičkoj obradi sadržaja projekta. Nakon obavještanja javnosti i glavnih aktera projekta, održana je 02.12.2020.g. online prezentacija projekta, kojoj nažalost nisu prisustvovali predstavnici Vlade ZDK i ministarstva okoliša ZDK i pored činjenice da su bili obaviješteni i pozvani na prezentaciju. Eko forum je izvršio dostavu 50 primjeraka ovog projekta Vladi ZDK i Ministarstvu okoliša ZDK, čime je okončana realizacija ovog projekta. Planirani budžet projekta je u potpunosti utrošen prema pravilima donatora, obezbijedili smo traženih 10% sufinansiranja iz drugih izvora, urađeni su i blagovremeno dostavljeni svi traženi izvještaji, čime je projekat uspješno okončan.

1.3. Zaštita okoliša i ljudska prava – Projekat uz podršku Češke ambasade u BiH

Nakon objavljenog poziva i prijave Eko Foruma, Ambasada Češke u BiH je prihvatila projekat koji je i odobren za realizaciju u periodu od 01.04. do 31.10.2020. U sklopu teme Zaštita okoliša i ljudska prava koncipiran je projekat pod imenom "Eko prava". Formirani tim je obradio temu, i kreiran je web portal "www.eko-prava.ba" za pravnu pomoć korisnicima koji se bave zaštitom okoliša i pušten je u upotrebu. Na okruglom stolu 15.10.2020.g. je izvršena konačna javna prezentacija projekta kao online konferencija "Zaštita okoliša i ljudska prava" uz učešće EF, Češke Ambasade u Sarajevu, ombudsmena BiH, predstavnika OSCE i još 22 učesnika. Planirani budžet projekta je u potpunosti utrošen prema pravilima donatora, obezbijedili smo traženih 20% sufinansiranja iz drugih izvora, urađeni su i blagovremeno dostavljeni svi traženi izvještaji, čime je projekat uspješno okončan.

1.4. Projekat Arhus centar Zenica - jačanje kapaciteta EF uz podršku Misije OSCE u BiH

Uz veliku pomoć Misije OSCE u BiH u jačanju kapaciteta EF kao Arhus centra, organizovano je nekoliko sesija predavanja u definisanju strateških planova organizacije, vizije, misije, SWOT analize, finansijskog i kancelarijskog poslovanja, itd. Predavanja za članove EF je održala Snežana Mišić, obučeni predavač OSCE, a održana su 12.03., 09.04., 28.05., 04.06.2020.g. Rezultat je urađen Plan strateškog djelovanja EF, sa misijom i vizijom EF, što je dokument koji će nam biti od

velikog značaja, kako za identifikovanje vlastitih snaga i slabosti, tako i kao obavezna dokumentacija kod prijave na pozive za projekte drugih donatora i organizacija. Treba napomenuti da je održan veliki broj konsultativnih sastanaka s Misijom OSCE u BiH i njihovim regionalnim predstavnicima, te da smo dobili značajnu pomoć, kako materijalnu, tako i konsultativnu i stručnu. Misija OSCE u BiH podržala je u septembru 2020. dvodnevnu radionicu za organizacije civilnog društva iz Zenice, Kaknja, Tešnja i Visokog. Teme radionice – finansijsko i administrativno poslovanje organizacija civilnog društva – izabrane su tako da pomognu organizacijama da svoje finansijsko i kancelarijsko poslovanje usklade s propisanim zahtjevima. Radionici je prisustvovalo deset učesnika u prostorijama Arhus centra Zenica, i pet učesnika putem online aplikacije Zoom, čije korištenje je obezbijedila Misija OSCE u BiH.

U novembru 2020. organizirali smo trening iz upravljanja projektnim ciklusom, namijenjen nevladinom sektoru. Tokom tri dana, predstavnici šest nevladinih organizacija iz Zenice imali su priliku naučiti i uvježbati vještine pripreme projektnih prijedloga, kao i najznačajnije aktivnosti u procesu realizacije projektnih zamisli.

Evidentan je njihov interes za jačanje pozicije Arhus centra u Zenici u cilju snažnije i kvalitetnije podrške građanima za ostvarenje prava vezanih za zaštitu okoliša. Misija OSCE u BiH izvršila je nabavku nedostajuće informatičke opreme (2 računara, sklopivi štand i baner za ulične akcije, kompletan namještaj u prostoru EF sa ormarima, stalažama, radnim stolovima i stolicama, licenca za ZOOM softver za online sastanke i webinare). Time je Arhus centar u Zenici u potpunosti opremljen za svoje funkcionisanje. Jedinu prepreku predstavljaju uslovi pandemije, zbog kojih je ograničen broj osoba u zatvorenom prostoru, što je umanjilo mogućnost da se nabavljena oprema više koristi. Sa gradom smo u martu 2021. potpisali Sporazum o saradnji, čime je udaren temelj za dugoročno zajedničko djelovanje na zaštiti okoliša. Prioriteti saradnje su borba za zdrav okoliš, uz uvažavanje principa održivog razvoja i balansa između ekonomskog prosperiteta i zaštite okoliša i ljudskog zdravlja, participativna demokratija zaštite okoliša, transparentnost i poštivanje zakona.

1.5. CPCD – Projekat EKO HUB Zenica

Uz podršku Švedske, organizacija CPCD iz Sarajeva je raspisala konkurs za dodjelu sredstava OCD u sklopu projekta Misli o prirodi. Projekat EF "Eko HUB Zenica" je prihvaćen i planirano je da traje u periodu od 01.06.2020. do 31.07.2022.g. Projekat je veoma obiman i uključuje saradnju sa organizacijama iz Tešnja, Kaknja, Visokog i Zenice i usmjeren je na podršku organizacijama OCD iz raznih oblasti. Pored niza akcija i medijskih saopštenja, članovi EF su učestvovali na nekoliko obuka i treninga u organizaciji CPCD. Već je ostvaren veliki broj kontakata i akcija na terenu. Kroz projekat je izvršena i nabavka opreme: kvalitetan printer/kopir/skener, 2 laptopa, stropni projektor sa soundbarom, sklopive stolice, uređaji za neprekidno napajanje. U sklopu projekta je

obavljena posjeta članova EF organizacijama u gradu Zenici iz oblasti komunalne djelatnosti kao što su Regionalna deponija Mošćanica, JP Vodovod i kanalizacija, Alba, te gradska uprava Zenica.

U okviru projekta kreirali smo i usvojili niz administrativnih dokumenata za unapređenje rada udruženja: Pravilnik o radu, Pravilnik o nabavkama, Pravilnik o finansijskom poslovanju, Pravilnik o blagajničkom poslovanju, Odluka o blagajničkom maksimumu, te obrazac zahtjeva za nabavku.

1.6. Kampanje s drugim organizacijama

Sa članovima inicijativa i udruženja koji se bore protiv korupcije i kriminala te za očuvanje nacionalnog blaga iz Crne Gore, Srbije i Hrvatske, održali smo 16.10.2020 polusatni performans ispred Ministarstava poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Zeničko-dobojskog kantona.

U oktobru 2020. pridružili smo se kampanji za zaštitu rijeka i hitno donošenje i primjenu zakonskog okvira za zabranu izgradnje MHE. Kampanju su provela ekološka udruženja i članovi Koalicije za zaštitu rijeka BiH: Eko forum Zenica, Udruženje "Aarhus centar u BiH", Eko Gotuša, Udruženje za kulturu i umjetnost Crvena, UG Planina Teslić, Udruženje "Za Doljanku", Centar za životnu sredinu, UG Eko Element Bugojno, Eko Bistro Kruščica, UG "Neretvica – Pusti me da tečem, UG "Bjelava", EU Majski Cvijet Buna, "Centar Bolkay", Eko akcija i Fondacija Atelje za društvene promjene – ACT.

U novembru 2020 na poziv udruženja građana Čuvari/ke Fruške Gore (Srbija), uz udruhu Zeleni odred – forum (Hrvatska), te Koaliciju za održivi razvoj (Crna Gora), Eko forum Zenica aktivno je učestvovao u međunarodnoj ekološkoj akciji Eco Kids Support. Uz podršku projekta "Misli o prirodi!", u područnoj školi "Mošćanica" OŠ "Aleksa Šantić" u Zenici dodijeljene su nagrade za učesnike akcije.

Od januara do aprila 2021 na poziv organizacije European Fund for Balkans (EFB) iz Beograda učestvovali smo u medijskoj kampanji "Ujedinjeni Balkan za čist zrak". Sredstva za pokrivanje troškova kampanje obezbijedio je EFB. Po prvi puta smo koristili plaćanje objava na društvenim mrežama, što se pokazalo kao značajno, jer se doseg naših objava povećao sa manje od stotinu na 10 do 15 hiljada ljudi. U budućim kampanjama trebalo bi koristiti ovaj način oglašavanja koji za skromna sredstva omogućuje značajno veću pokrivenost. Kroz kampanju smo došli do značajnih i korisnih dokumenata na temu zagađenog zraka, koje će nam biti korisne za buduće aktivnosti. Kampanja nam je omogućila i kontakte na regionalnom nivou iz 6 zemalja Zapadnog Balkana, koji su naši potencijalni partneri za buduće veće međunarodne i regionalne projekte.

Učestvovali smo u aktivnostima mreže "Eko-BiH", kao i u projektu ESAP BiH koji finansira Švedska, a koji za cilj ima izradu strategije i akcionog plana zaštite okoliša u FBiH, RS, BD i BiH, gdje smo učestvovali u radu radnih grupa za zrak, hemijsku bezbjednost i buku.

2. Sastanci, javne rasprave, postupci pred pravosuđem

Nakon žalbe Federalnom tužilaštvu, isto je donijelo je 6.3.2019.g. odluku da se prihvati pritužba Eko foruma na naredbu kantonalnog tužilaštva ZDK o neprovođenju istrage od 9.4.2018. g. Odlukom Federalnog tužilaštva tražilo se od Tužilaštva ZDK da ponovo provede istragu o prijavljenim kaznenim djelima iz članova 303 i 304 Krivičnog zakona FBiH protiv odgovornih osoba iz kompanije ArcelorMittal Zenica. Tužilaštvo ZDK je u ponovljenom postupku ponovo donijelo istovjetnu odluku poslije čega se EF ponovno žalio Federalnom tužilaštvu. U konačnom rješenju je potvrđena odluka Tužilaštva ZDK tako je je EF ovim iscrpio sve pravne mogućnosti u pogledu pokretanja istrage vezane za zagađenje okoliša u Zenici.

Dana 06.10.2020.g. prostorije Eko foruma posjetila je novoizabrana šefica Misije OSCE u BiH Kathleen Kavalec, skupa sa predstavnicima Misije OSCE za srednju BiH. Razgovarano je o saradnji misije OSCE u BiH i EF, vrsti i načinima pomoći našem udruženju i specijalno jačanju statusa Arhus centra u Zenici.

Tokom ovog perioda je održan veliki broj sastanaka sa različitim organizacijama: Odred izviđača Visoko, Udruženje za zaštitu rijeka, riječnih slivova i ekstremne sportove Eko-viking Visoko, Neformalna grupa mladih Zenica, Udruženje "Alternative" Kakanj, Udruženje Kick Zenica, Udruženje Naša škola sporta Zenica, Udruženje za brigu i opšta prava djece "Naša djeca" Zenica, Asocijacija za razvoj LEDA Zenica, Centar za mlade INPUT Zenica, Savez izviđača grada Zenice, Ekološko udruženje Eko Tvrtkovac Zenica, Udruženje Forum građana Zenice, Udruženje Geopa Zenica, Udruženje oboljelih od respiratornih bolesti ZDK Zenica, Udruženje za unapređenje životne sredine E-grupa Zenica. Potpisani su sporazumi o saradnji sa tim organizacijama kao jedna od aktivnosti Eko HUBa Zenica.

U prostorijama Instituta "Kemal Kapetanović" u srijedu, 16.12.2020 održan je okrugli sto "Centar za okoliš ZDK". U radu okruglog stola učestvovali su predstavnici Instituta "Kemal Kapetanović", Federalnog ministarstva okoliša i turizma, Federalnog hidrometeorološkog zavoda, Agencije za okoliš Švedske, Misije OSCE u BiH, Fondacije PeaceNexus, grada Zenice i Eko foruma Zenica. Pozivu na učešće nisu se odazvali predstavnici rukovodstva Univerziteta u Zenici i kantonalnih ministarstava.

23.02.2021.g. je u prostoriji EF održan sastanak sa predstavnicima Federalne inspekcije za zaštitu okoliša iz Sarajeva, gdje su sastanku prisustvovali glavni federalni inspektor za okoliš i federalni inspektor za okoliš sa sjedištem u Zenici.

UNECE (Ekonomska komisija Ujedinjenih nacija za Evropu) organizovala je 9. sastanak Radne grupe za učešće javnosti u donošenju odluka, 1. i 2. marta 2021. godine. Usljed uslova pandemije, sastanak je ove godine održan online. Na sastanku je učestvovalo oko 60 učesnika, predstavnika država potpisnica Arhuške konvencije, međunarodnih organizacija, međunarodnih finansijskih

institucija, Arhus centara, akademije i industrije. Jedini učesnik iz Bosne i Hercegovine na ovom sastanku bio je Eko forum Zenica.

Eko forum je učestvovao u izradi 4. nacionalnog izvještaja o implementaciji Arhuske konvencije u BiH, zajedno sa mrežom Arhus centara i FMOIT.

09.03.2021.g. je EF održao online javnu raspravu o zahtjevu za obnovu okolinske dozvole za pogone i postrojenja ArcelorMittal Zenica. FMOIT je na web stranici objavio i stavio na javni uvid zahtjev za obnovu dozvole. Kako bi se povećalo učešće javnosti u tom procesu odlučili smo organizovati javnu raspravu. Raspravi su prisustvovali predstavnici EF, ArcelorMittal, FMOIT, GU Zenica, PeaceNexus, zastupnici u skupštini ZDK, predstavnici OCD, predstavnici federalne inspekcije i drugi.

Nakon protestnog skupa koji je održan u mjesnoj zajednici Janjići, te nakon niza sastanaka na kojima smo stanovništvu te MZ pomogli u formulisanju njihovih zahtjeva i traženju legalnih načina da Elektroprivreda BiH odustane od tog energetskog objekta za koji se smatra da će narušiti okoliš, 13.03.2021.g. je u organizaciji EF održana akcija skupljanja potpisa za građansku inicijativu protiv izgradnje HE Janjići, koja je upućena gradskom vijeću. Za cca 4 sata skupljeno je oko 400 potpisa. Prethodno su članovi EF prisustvovali protestnom skupu u MZ Janjići.

19.03.2021.g. je u organizaciji EF u sklopu projekta Misli o prirodi održan okrugli stol na temu Šume i gradsko zelenilo Zeničkog područja i u BiH. Predavanje je online održao prof.dr. Dalibor Ballian, red. prof na Šumarskom fakultetu u Sarajevu.

06.04.2021.g. je predata Peticija sa skupljenih 1563 potpisa građana Zenice koji su protiv izgradnje HE Janjići kod Zenice. Peticiju su predali predstavnik EF i MZ Janjići na protokolu GU Zenica, sa namjerom da se ova tačka ponovo razmatra na sjednici GV Zenica, jer je prethodna saglasnost pribavljena mimo zakona i protivno volji građana Zenice i MZ Janjići, Gorica, Putovići i Drivuša.

3. Medijske aktivnosti

Kao i obično, predstavnici EF su veći broj puta bili učesnici javnih programa, nastupa u TV emisijama, davaoci izjava i intervjuja za elektronske i pisane medije, pa ih zbog brojnosti ovdje nećemo posebno navoditi.

Za vrijeme epizoda povećanog zagađenja tokom zimskih mjeseci 2020/2021 predstavnici Eko foruma su više puta bili u programima TV Zenica, Radio Active Zenica, TV Hayat, TVBiH, Federalne TV, EuroNews, Al Jazeera, Radio Federacije BiH, BH radio 1, TV1.

Na Festivalu dokumentarnog filma Al Jazeera Balkans (AJB DOC) 11-15.9.2020 prikazan je nagrađeni dokumentarac o našem aktivizmu "Transforming tomorrow" u režiji Dine Mustafića.

5. Priprema aplikacija za projekte

Kao i obično, EF prati raspisane javne pozive za dodjelu projekata i sredstava za njihovu realizaciju, mada im je broj znatno reduciran ove godine zbog krize izazavane pandemijom.

- Na javni poziv za finansiranje projekata Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline objavljen u julu 2020. prijavili smo projekat s budžetom od 10.000 KM, ali nam je odobreno samo 3.000 KM. Kako se projekat nije mogao realizovati s tim budžetom, tražili smo od nadležnog ministarstva da nam da obrazloženje o raspodjeli, ali ga nismo dobili. Obavijestili smo ministarstvo da se projekat ne može realizovati i nismo potpisali ugovor o realizaciji projekta.
- Prijavili smo se na poziv Ambasade Češke republike - Mali lokalni projekti u 2021.g. Naša aplikacija za projekat "Jačanje učešća javnosti u donošenju odluka o okolišu" nije prihvaćena, jer je zbog nedostatka finansijskih sredstava odobren manji broj projekata.
- U februaru 2021.g. odobren nam je mali projekat koji finansira WWF Adria " Podrška radu postojećih nacionalnih mreža/saveza Organizacija civilnog društva, OCD (Koalicije 27 u BiH i Srbiji)", čija realizacija će započeti u narednom periodu.
- U okviru projekta "Misli o prirodi!" koji uz finansijsku podršku Švedske realizira CPCD, odobren nam je projekat zagovaračke mreže. Tema projekta je uspostavljanje zaštićenih područja na teritoriji grada Zenice. Projekat u trajanju od 12 mjeseci bi trebao početi s realizacijom u maju 2021.

6. Stanje okoliša u Zenici

Vlada ZDK je u aprilu 2020 donijela "Akcioni plan zaštite kvaliteta zraka za područje Zeničko-dobojskog kantona". U procesu donošenja ovog dokumenta nije bila uključena javnost, nije bilo javnih rasprava, a donesen je sa zakašnjenjem od 15 godina.

Prema godišnjem izvještaju o kvalitetu zraka u FBiH za 2019. godinu. Zenica i dalje ima najzagađeniji zrak u Federaciji BiH, a posebno su izražene visoke koncentracije sumpor dioksida i prašine. Iako je zenički zrak zagađen i kancerogenim organskim polutantima (benzen, benzoapiren), ta mjerenja se i dalje ne vrše, iako je oprema nabavljena prije sedam godina. Najviše satne i najviše dnevne koncentracije sumpor dioksida u Zenici su manje nego prethodnih godina, ali i dalje su veoma visoke i daleko iznad tolerantne vrijednosti. Koncentracije prašine u zraku su malo manje nego prethodnih godina, ali su i dalje iznad tolerantne vrijednosti, a i po godišnjem prosjeku i po broju dana s prekoračenom graničnom vrijednošću, mjerne stanice u Zenici pokazuju najveće brojeve u FBiH.

Kanton je uspostavio radnu verziju registra zagađenja, ali isti sadrži samo podatke za 2016. g. uz dopune koje se unose nekompletno i vrlo sporo. Registar je uglavnom popunjen na osnovu grubih procjena jer pouzdanih podataka o učešću pojedinih zagađivača nema i izgleda da ih zadugo još

neće biti. Ministarstvo okoliša ZDK je izbjegavalo kontakte sa članovima EF i potpuno ignorisalo izradu i prezentaciju Alternativnog izvještaja KEAPa te time pokazalo potpuno odsustvo odgovornosti kad je u pitanju rješavanje stanja zagađenja okoliša u Zenici.

Tokom zime 2020/2021.g., iako su u Zenici koncentracije SO₂ često prelazile granične vrijednosti za proglašenje epizoda pripravnosti, upozorenja i uzbune, ni ove zime nije proglašena nijedna epizoda i nisu poduzimane nikakve mjere.

U Zenici, 14.04.2021.g.

predsjednik udruženja Eko forum Zenica
Zlatan Alibegović